

RECENZJA

*Barbara Bogołębska***MIROŚLAW KOROLKO**
„PODRĘCZNIK RETORYKI KAZNODZIEJSKIEJ”

Oprac. Ks. G. Jaśkiewicz. WAM. Kraków 2010.

Od średniowiecza zastanawiano się nad możliwością pogodzenia treści chrześcijańskich z techniką retoryczną¹. Zwykle „wymowie ogólnej” towarzyszyły zasady „wymowy kościelnej”. Podręczniki homiletyki uczyły i nadal uczą techniki przepowiadania słowa Bożego i komunikatywności kaznodziejskiej², wyrastając z przekonania o bosko-ludzkim charakterze kazań i z troski przed nadmierną teologizacją języka kazań.

Recenzowany podręcznik ma szczególny charakter. W cztery lata po śmierci Autora opracował go i przygotował do druku ks. Grzegorz Jaśkiewicz. M. Korolko, znany badacz retoryki, nie zdążył dokończyć i opublikować książki przeznaczonej dla duchownych, ale też wszystkich przemawiających i posługujących się językiem.

We wstępie do podręcznika Korolko podkreśla, że homiletyka ucząca umiejętności głoszenia kazań, jest przedmiotem wyłącznie teologicznym, zaś retoryka uważana jest za wiedzę nieologiczną. Retoryka homiletyczna ma ukazać przydatność tej dziedziny dla „teologii słowa Bożego”, przede wszystkim jednak służyć jako pomoc dydaktyczna. Zdaniem Korolki, retoryce klasycznej, pojmowanej jako nauka pomocnicza homiletyki, powinny towarzyszyć lektoraty języka greckiego i łacińskiego oraz nauczanie logiki. Ale nie tylko. W programie studiów seminaryjnych, co postuluje, obok wiedzy językowej (np. różnicy mowy i pisma) przyszłych kaznodziejów należy zapoznawać z wiedzą z zakresu kultury śródziemnomorskiej i literaturoznawczą. Autor podkreślał elementy składające się na studiowanie

1. Por.: B. Bogołębska, Z rozważań nad językiem i stylem kaznodziejskim w XIX- i XX-wiecznych retorykach (w): M. Kamińska, E. Umińska-Tytoń (red.), Funkcja słowa w ewangelizacji. Łódź 1998, s.281-289.

2. Np. G. Siwek, Przepowiadać skuteczniej. Elementy retoryki kaznodziejskiej, Kraków 1992; P. Urbański (red.), Retoryka na ambonie, Kraków 2003; D. Zdankiewicz-Jedynak, Komunikatywność kaznodziejska, „Poradnik Językowy” 2010, nr 10, s.35-45.

retoryki: poznawanie teorii – nauka wzorów oratorskich (mów) i literackich – ćwiczenie umiejętności retorycznych (np. w komponowaniu przemówień).

Retoryka homiletyczna mocno osadzona jest w systemie podstawowych pojęć i działów retoryki z uwzględnieniem retoryki biblijnej i chrześcijańskiej. Ponadto podręcznik objął swym zakresem – w równie syntetyczny sposób – problemy dialektyki oraz erystyki.

Autor nawiązał do ewangelicznych przykładów retoryki rabinistycznej (rabinackiej), zauważając, że „przy dobrej znajomości teorii retoryki antycznej można ułożyć z tekstów nowotestamentowych twórczy podręcznik retoryki praktycznej”³.

Pisząc o mowie jako części składowej oratorstwa (należącego i do sztuki pisarskiej, i do wykonawczo-dramatycznej), jednocześnie określał nadawcę (podmiot retoryczny) oraz audytorium (słuchacz-czytelnik). Omówił tworzące jedność cele perswazji (pouczenie- poruszenie- zachwycenie) a także odmiany perswazji: propagandę i agitację. W rozważaniach Korolki nie mogło też zabraknąć jednego z najważniejszych terminów retoryczno-dialektycznych, czyli toposu i jego odmian. Pisząc o stosowności jako jednej z zalet wysłownienia, podkreślił jej związek z teorią trzech stylów i z zasadą *mimesis*, odnoszącą się jednocześnie do *res* i *verba*. Opisał ćwiczenia przygotowawcze, stanowiące wstęp do retoryki właściwej, podzielone według rodzajów retorycznych.

Podobnie jak we wcześniejszych publikacjach (*Przekonuj i daj się przekonać*⁴, *Retoryka i erystyka dla prawników*⁵), zamieścił w książce *Alfabetyczny słownik terminów retorycznych i erystycznych* – była to poszerzona wersja wcześniejszych definicji etymologicznych słów greckich i łacińskich.

Równie cenny jest *Aneks źródłowy*, obejmujący teksty teoretyków i praktyków grecko-rzymskiego antyku (wcześniej starożytne źródła zamieścił w książce *Sztuka retoryki*⁶ oraz antologię tekstów oratorskich także w *Retoryce i erystyce dla prawników*, jak również w książce *Przekonuj i daj się przekonać*). Aneks otwierają sentencje tzw. siedmiu mędrców greckich oraz wybór współczesnych opracowań (G. Reale, J. Gajda). Ważne dla retoryki kaznodziejskiej są teksty mów św. św. Piotra i Pawła oraz fragment *Retoryki chrześcijańskiej* św. Augustyna. W podręczniku zamieszczono także cały tekst A. Schopenhauera – *Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów* z 38 sposobami (wybiegami, chwytami), dopełniając ją fragmentami Współczesnego

3. M.Korolko, Podręcznik..., s.15.

4. Piotrków Trybunalski 2003.

5. Warszawa 2001.

6. Warszawa 1990.

sofisty M. M. Czarnawskiej. Całość zamykają *Najważniejsze aksjomaty retoryczne* oraz *Sentencje o retoryce i erystyce* (wcześniej Korolko opublikował je w książce *Przekonuj i daj się przekonać*).

Choć podstawą i punktem odniesienia recenzowanej książki są wcześniejsze prace Korolki, zawiera ona też liczne nowości, przede wszystkim jednak jest próbą „ocalenia od zapomnienia” przemyśleń związanych z *Kerygmatem słowa żywego*⁷ i ważnym w dobie kryzysu kaznodziejstwa głosem na temat funkcji słowa w ewangelizacji.

---

7. Zamierzony przez Autora tytuł książki.